

תמצית העמוד

סיכומי גמרא רש"י קצרים וברורים ללומדי העמוד היומי

גליון 17 | עירובין כ"ג. – ל"ז: | שבט ה'תשפ"ה

תמצית

להתענג בידיעת התורה

טלטול במקום המוקף שלא לשם דירה

מדאורייתא מותר לטלטל במקום המוקף מחיצות הגבוהות י' טפחים, אף אם הוא מקום גדול, ואף אם אינו משמש לדירה, אולם חכמים גזרו באופנים מסוימים שלא לטלטל מכח הקף המחיצות בשטח גדול, אם המקום אינו משמש לדירה. ולהלן יבואר א' עד איזה גודל א"צ שיהיה מוקף לדירה. (כ"ג.). ב' מקום שהוקף לדירה וזרעו בו וכדומה, מתי בטל ממנו שם מוקף לדירה. (כ"ג. - כ"ד.). ג' מקום שלא הוקף לדירה, כיצד ניתן להתירו ע"י הקפתו מחדש או ע"י מיעוט גודלו. (כ"ד. כ"ה.). ולהלן כ"ו. מובאת דעת ר"א שמתיר לטלטל במקום גדול שלא הוקף לדירה.

כ"ג שיעור המקום שמותר לטלטל בו ע"י הקף מחיצות -

לרבי יהודה בן בבא גינה וקרפף המוקפים מחיצות ושיעור ההקף הוא ע' אמה ושיריים, מותר לטלטל בתוך ההקף דווקא אם יש שם סוכת שומרים או בית דירה או שהוא סמוך לעיר שזה נחשב כהוקף לדירה כיון שזה קרוב לביתו ודעתו להשתמש שם תדיר, ונמצא שגם מקום המוקף לדירה מותר רק עד בית סאתים.

לרבי יהודה מספיק שיהיה שם בור שיח או מערה. לר"ע א"צ שיהיה שם שומירה או בית דירה, כשיטת ת"ק לעיל י"ח. דס"ל שבהוקף לדירה אפשר להקיף גם שטח גדול, ורק גינה וקרפף שלא הוקפו לדירה אפשר רק עד בית סאתים, אבל דווקא ע' אמה ושיריים ולא משהו יותר מכך.

לרבי אליעזר אם ארכה יותר מפי שניים מרחבה אין מטלטלים בה אף שזה לא יותר מבית סאתים, כיון שחצר המשכן היה אורכו מאה ורחבו חמישים, ומ"מ גם בארכו כרחבו מותר.

רבי יוסי דורש ממה שנאמר בחצר המשכן "ורוחב חמישים בחמישים" שצריך לרבע, ומ"מ עד פי שתיים ארכו מרוחבו מותר כר"א, לרבי יוסי לכתחילה מורים שיעשה מרובע, ובדיעבד מועיל עד פי שניים, ולר"א גם לכתחילה מועיל פי שניים.

ולהלכה פסק שמואל מותר לטלטל אף בארכו פי שתיים מרחבו כרבי יוסי, וכר"ע שבע' אמה ושיריים מותר אף באין בו שומירה או בית דירה דלא בעי מוקפת לדירה.

שיעור בית סאתים נלמד מדכתיב על המשכן "אורך החצר מאה ורוחב חמישים בחמישים" והיינו שצריך ליטול חמישים מהאורך ולחלקו באופן שיהיה מרובע שזה יוצא שבעים אמה וד' טפחים ועוד פחות מב' שלישי אצבע, לאורכו ולרוחבו, (ופשטיה דקרא היינו שיעמידו את המשכן אחרי נ' אמה, באופן שיהיה לפניו חמישים אמה, וכ' אמה לכל צד כיון שהמשכן עצמו היה ארכו ל' אמות (עשרים קרשים של אמה וחצי) ורחבו י' אמות (שש קרשים ועוד שתי קרשים בצדדים, ועובי הקרשים הוא מתוך הכ' אמה שבצדדים)).

קרפף שנזרע - אם הקרפף הוא יותר מבית סאתים והוקף לדירה ונזרע רובו אסור לטלטל בו, אף כשהמקום שנזרע הוא פחות מבית סאתים, כיון שבמקום זרעים אנשים לא גרים, והמיעוט שלא נזרע בטל

לגבי הרוב, והוי כגינה שלא מועיל שהוקפה לדירה, אבל אם נזרע מיעוטו, אם יש במקום שנזרע בית סאתים שזה שיעור חשוב להבדל מן החצר ולקרות לו שם לבדו, הדבר תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן, דלר"ש שמתיר לטלטל בגגות חצרות וקרפפות מזה לזה אפילו בשל שני בעלי בתים כלים ששבתו בתוכם (אבל לא כלים ששבתו בבית דבית וקרפף הם ב' רשויות אפילו אם הם של אדם אחד), גם כאן מותר, אבל לרבנן שאוסרים שם דס"ל שכל אחד הוא רשות לעצמו ואין מטלטלים מזה לזה אע"פ שאין בהם דיורים, אסור לטלטל בכל הקרפף, שהרי הוא פרוץ למקום האסור בטלטול. ולרב ירמיה מדיפתי אף לר"ש ביותר מבית סאתים אסור, כיון שהקרפף נעשה כרמלית, ואין מטלטלין מוצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, וכיון שנפרצו זה לזה נמצא שכל אחד נפרץ למקום האסור לו.

כ"ד. קרפף שנזרע בו אילנות אפי' ברובו מותר מפני שדרך להסתופף בצד האילנות. י"א דדוקא בנטע שורות שורות שנהא לשבת שם מותר, וי"א דבכל גוונא שרי.

כיצד ניתן להתיר קרפף שלא הוקף לדירה - קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, פרוץ בו פירצה יותר מי' אמות וגודרו ומעמידו על י' ומותר לטלטל בתוכו, (אבל אם פרץ עשר אמות הוי פתח ולא פירצה, ואף אם סתם את הפתח לא חשיב הוקף לדירה), ואף אם פרץ וסתם אמה ופרץ אמה ליד האמה הראשונה וסתם אמה עד שהגיע ליותר מי' אמות, מהני, דפנים חדשות באו לכאן, כדמצינו גבי סנדל שנפסקה אוזן אחת ותיקנה טמא מדרס אף אם לא תיקנה, ואם נפסקה השניה אע"פ שכבר תיקן את הראשונה טהור מטומאת מדרס דתו לא הוי כלי ראוי למדרס לטמא אדם וכלים, (אבל טמא מגע מדרס דבשעה שנפסקה האוזן שעדיין היה מדרס לטמא כלים קיבל טומאה מהכלי והוי ראשון לטומאה לטמא אדם וכלים, ועדיין כלי הוא כיון שהוא ראוי לתשימש אחר), וה"ה בכלי בעלי בתים שנטהרים מטומאתם אם ניקבו כמוציא רימון בדפחות מזה חייס על הכלי ואינו מבטלו, אם ניקב מעט מעט וסתמו עד שכל הנקבים ביחד זה לצד זה כמוציא רימון, טהור.

רחבה שאחורי הבתים שיש בה יותר מבית סאתים, ואין הבית פתוח לשם, אין מטלטלים שם אלא בד' אמות, ואף אם פתח לו פתח מהבית אחרי שכבר הוקף אין מטלטלים בו, אבל אם פתח ולבסוף הוקף אע"פ שיש שם גורן הפתח מתירו, ולא אמרינן שעשה את הפתח בשביל הגורן.

כ"ד: האם מים אוסרים לטלטל בקרפף - קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים, מותר לטלטל בו אם הם ראויים לתשימש - שתיה. רב אשי אמר שדין זה הוא דווקא כשאין המים עמוקים י"ט (שבשיעור זה אין שם קרקע על המקום) בשטח של יותר מבית סאתים. והגמ' דוחה שגם באופן זה מותר, כמו שכריא דפירי אינו אוסר, והיינו שאם יש כרי של פירות גבוה י"ט בגודל בית כור אינו מבטל

ממקום זה שם בית דירה, וה"ה במים הראויים לשתיה. ובאופן אחר מבאר רש"י שהכונה לשוחה עמוקה שמצניעיים שם פירות, שמותר ליטול ממנה בשבת.

תיקון מקום שלא הוקף לדירה -

בפום נהרא היתה רחבה שהיתה פתוחה למבוי של העיר ומהצד השני היתה פתוחה לשביל של כרמים שבסופו היה נהר, והרחבה היא יותר מבית סאתים ולא הוקפה לדירה וממילא היא כרמלית והיא אוסרת לטלטל במבוי ובשביל כיון שהם פרוצים במלואם לכרמלית, ורוצים להתיר לטלטל ברחבה ובמבוי ובשביל שיש בו דיורים, ומחיצות הרחבה הם מאבנים וקשה לפרוץ שם פירצה יותר מעשר ולחזור לגודרה.

אין להתיר לטלטל שם ע"י שיעשה מחיצה של קנים על הנהר אדעתא דדירה, שזה נחשב כאילו עשו מחיצה חדשה גם לרחבה, והוי כפתח ולבסוף הוקף, דמחיצה ע"ג מחיצה היא כיון שגדת הנהר גבוהה י"ט.

וא"א לעשות צורת הפתח בפתח השביל של כרמים ומיגו שזה מועיל להתיר לטלטל בשביל, זה יועיל גם לגבי הרחבה, כיון שהגמלים הבאים לשתות מן הנהר יפילו את זה מפני שהפתח שם היה צר.

לאביי יעשה לחי בפתח השביל של כרמים לרחבה, דמיגו שזה מועיל לשביל של כרמים, זה מועיל גם לרחבה.

ולרבא אין זה מועיל שמא יאמרו שלחי מועיל בכל שביל של כרמים שאינו מסתיים בנהר והוי כמבוי מפולש, אלא יעשה לחי בפתח המבוי של העיר, דמיגו שזה מותר לטלטל במבוי זה מתיר גם לטלטל ברחבה, ואפילו אם העיר והרחבה אסורים זה עם זה, מ"מ כל אחד מותר להשתמש לעצמו.

ונחלקו רב אחא ורבינא אם מותר לטלטל מהמבוי לרחבה או מהרחבה למבוי כיון שאין שם דיורים שיאסרו את הטלטול על בני המבוי, ובני השביל אינם אוסרים דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה מהגדולה מותרת והקטנה אסורה, או שאסור שמא יתירו לטלטל גם כשיהיו דיורים ברחבה.

כ"ה. כיצד ניתן למעט את גודל הקרפף -

קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו -

אילנות לא הוי מיעוט כיון שדרך שיהיו אילנות בקרפף. עמוד גבוה י' ורחב ד' שעל ידו אין כאן בית סאתים הוי מיעוט אפילו עשאו באמצע, פחות מגובה ג' לא הוי מיעוט דכמאן דליתיה דמי, מג' עד ד', לרבה הוי מיעוט כיון דבעלמא בשיעור זה נפקא ליה מתורת לבדו, ולרבא לא הוי מיעוט דכיון שאין בו ד"ט אינו חשוב, ורב שימי שנה את המחלוקתם לקולא בפחות מג', אבל מג' ועד ד' הוי מיעוט לכ"ע.

הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הוי מיעוט, פחות מג' לא הוי מיעוט, מג' ועד ד' מחלוקת כנ"ל לגבי עמוד, וי"א שהמחלוקת היא רק בפחות מג"ט וכנ"ל.

טח בו טיט, אם הטיט עבה ויכול לעמוד בפני עצמו גם אם ינטל הכותל, הוי מיעוט, ואם אין הטיט יכול

לעמוד בפני עצמו מחלוקת אי אמרין השתא מיהא קאי.

היה תל בצד הקרפף והרחיק מן התל ד' טפחים ועשה שם מחיצה לשם דירה במרחק ד' טפחים, ועדיין יש יותר מבית סאתים בין הישנה לחדשה, זה מועיל לכו"ע, ואם הרחיק פחות מג"ט מן התל או שעשה מחיצה על שפת התל, לרב חסדא הועיל והכל מותר, **דמחיצה ע"ג מחיצה** כשרה בשבת (ובנכסי הגר שמת ואין לו יורשים לא קנה דלא הוי חזקה, ואם בא אחר והחזיק בהם קנה האחרון), ולרב ששת לא מהני. ואם עשה מחיצה על התל מהני לכו"ע לאותם הדירים על התל, הואיל ובאזיר מחיצות העליונות הוא גר, ואפילו עשאם על שפת התל מהני. ואם נבלעו המחיצות התחתונות והעליונות קיימות (בנכסי הגר לא קנה, כמו שהזכיר לפת בגומא שהיתה חפורה כבר (דאי חפרה קנה במכוש ראשון), ואחר חפר בקרקע השני קנה, כיון שהשבח של הזריעה נעשה ממילא לאחר זמן, ולענין שבת), הוי מחיצה העשויה בשבת ששמה מחיצה אפילו למ"ד אין מחיצה ע"ג מחיצה, (וכמ"מ אם עשא את המחיצה בשבת במזיד, אף שאם זרק לתוכה מרה"ר חייב, אסור לטלטל בתוכה).

קרפף כבית ג' סאים שקירה בו בית סאה לרבה לא מהני ולרבי זירא מהני. ואף רבה יכול לסבור כמו רב שמתיר לטלטל באכסדרה שבבקעה משום דפי תקרה יורד וסותם (ושמואל אסור), דהכא איירי שעשה התקרה כי אורזילא משופעת, שאין לה פה. ורב מתיר אפילו באכסדרא שאין לה מחיצות כלל.

כ"ה: קרפף שנפרץ במלואו לחצר ובקרפף היה בית סאתים מצומצם, אסור לטלטל בו, כיון שע"י אור המחיצות יש שם יותר מבית סאתים, אבל אור החצר אינו אסור לדעת ר"ש שסובר שמותר לטלטל מחצר לקרפף, דאורי המותר לו אינו אסור, ואין לאסור מטעם שע"י החצר יש יותר מבית סאתים, כיון שכל חצר היא מוקפת לדירה, ובחצר מוקפת מחיצות מותר לטלטל אף ביותר מבית סאתים. ולרבנן שאוסרים לטלטל מחצר לקרפף, אם החצר והקרפף נפרצו זה לזה ואין בפירצה יותר מ"א אמות, אם יש בחצר גיפופי מותר לטלטל רק בחצר, ואם הגיפופי הם בקרפף מותר לטלטל רק בקרפף.

פרדס שאחת ממחיצותיו היו מחיצות של טרקלין והפרדס הוא יותר מבית סאתים, והיה שם פתח לפרדס ומכא מחיצה זו נחשב הפרדס מוקף לדירה, ונפלה מחיצת הטרקלין, רב ביבי סבר שהמחיצה הפנימית של הטרקלין מתירה לטלטל בפרדס, ואמר לו רב פפי שזה לא מתיר כיון שמחיצה זו נעשתה לבפנים ולא לבחוץ.

כ"ו: טלטול בנוסתן שיש בו אבוורנקא – מעשה בריש גלותא שהיה לו בנוסתנו אבוורנקא, וביקש לעשות שיוכל לטלטל שם בשבת, ועשה רב הונא בר חנינא קנה קנה פחות מג', והגיע רבא ופרקם, ורב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע נטלום משם כדי שלא יחזרו ויעשו על ידם מחיצה, ובשבת טען רבינא שאסור לטלטל שם כיון דהוי כהוקף ולבסוף ישב, (כדמצינו שעיר שהוקפה ולבסוף ישבה מודדים תחומה מן הבתים, ואם ישבה ולבסוף הוקפה מודדים מהחומה מפני שע"י החומה נחשבת כולה כד' אמות), ורב פפא אסר משום שמחיצה העשויה לצניעות לא הוי מחיצה, ורב הונא בריה דרב יהושע אסר משום שמחיצה העשויה לנחת (-לשמור מה

שמניחים שם) לא הוי מחיצה, (כדמצינו שרבה בר אבוב עירב את מחוואא שלא היתה מוקפת חומה שכונה שכונה ולא כולה יחד אע"פ שלא היו נכנסים בה ס' רבוא שאינה דומה לדגלי מדבר, כיון שהיתה שם בין השכונות בראשי המבואות המפולשים שוחה שהיו מניחים בה מאכל שוורים שזו מחיצה העשויה לנחת), וקרא עליהם ריש גלותא "חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו".

בפירוש הראשון מבאר רש"י שהאבוורנקא היינו אילן שצילו מרובה ומשתמשים תחתיו, והבוסתן היה יותר מבית סאתים ולא הוקף לדירה, ורצו לאכול תחת האילן, ורב הונא בר חנינא הקיף את האילן בקנים כדי להתייר טלטול בכל הבוסתן מדין שיש בו שומירה או בית דירה, ורבא סבר שזה לא מועיל, והסכימו איתו רבינא וכו' וכו'.

ובשם תשובות הגאונים מביא רש"י לבאר וכתב שביאור זה עיקר, שהאבוורנקא הוא אכסדרא או קובה שבונים המלכים באמצע הפרדס, ורב הונא בר חנינא עשה מחיצת קנים מהבית עד האבוורנקא כדי לטלטל מהבית לשם בתוך השביל שבין הקנים, ורבא סבר שבלא זה מותר לטלטל כיון שמכא האבוורנקא נחשב הכל מוקף לדירה, ואמרו לו שההקף היה לפני הנטיעה ואחרי שגדל האילן עשו את האבוורנקא הוי כהוקף ולבסוף ישב, וכו' כנ"ל.

לר"א מותר לטלטל בגינה וקרפף שלא הוקפו לדירה, לר' אלעאי לא התייר ר"א אלא כבית כור, ולחנניה אפי' מ' סאה, ונחלקו בהא דכתיב "ויהי ישעיהו לא יצא חצר התיכונה והיינו זו שמאחורי הבית, דזו שלפני הבית נחשבת חיצונה, וכתיב העיר וקרי ליה חצר, לר' אלעאי עיירות בינוניות הם כבית כור, ולחנניה הם מ' סאה. (ויצא לשם בזמן מחלתו של חזקיה כדי להושיב ישיבה של תלמידים לעסוק בתורה על פתחו כדי שלא יהיה למלאך המות רשות להכנס לשם. והגמ' רוצה ללמוד מזה שת"ח שחלה מושיבין ישיבה על פתח ביתו, והגמ' אומרת שאין לעשות כך שמא זה יגרום לגרות את השטן).

כ"ז: איזה ביטול רשות מתיר טלטול בבית – אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב, אסורים כולם לטלטל גם בחצר, מפני שהחצר היא רשות משותפת לכולם וחלקו אסור עליהם, ואם ביטל רשות חצירו, לרבי אליעזר אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר אע"פ שהוא מותר להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר כמו כל אדם הנכנס לחצר חבירו, ומביתו אסור כיון שזה נחשב שהוא חוזר ומחזיק ברשותו שבין בשוגג בין במזיד הוא חוזר ואוסר עליהם. אבל להם מותר, דהמבטל רשות חצירו, בסתמא ביטל אף רשות ביתו ונעשה אורח אצלם, ולחכמים אף לבני החצר אסור, מפני שרשות חצרו ביטל רשות ביתו לא ביטל. וכן נחלקו בחמשה שטריויים בחצר ושכח אחד מהם ולא עירב, שלחכמים צריך לבטל רשותו לכל אחד, ולא מועיל מה שזה שביטל לו רשותו עירב עם השאר, כיון שהעירוב לא היה על דעת החלק שביטלו לו, ולר"א מבטל בעין יפה מבטל ומספיק שמבטל רשות לאחד. ואם אמר בפירוש שמבטל גם רשות ביתו אף לחכמים מותר, ולא אמרינן דלא עביד איניש דמסלק נפשיה לגמרי מבית ומחצר. ואם אמר שלא מבטל רשות ביתו אף לר"א אסור, ולא אמרינן שכיון שאין דרים בבית בלי חצר אינו יכול לבטל רשותו בחצר ולא בבית.

רבי אלעאי שמע מרבי אליעזר שאפשר לצאת יד"ח מרור בפסח באכילת עקרבלין, והיינו אצוותא חרוזיאיתא – סיב עבה הגדל סביב הדקל וכנרך ועולה בו והם תכופים הרבה יחד כמחוזות ויש בו טעם מרור, וחזיר רבי אלעאי ולא מצא מי ששמע דבר זה, דס"ל שאינו מרור.

בכל מערבין

מה נחשב מזון לענין עירוב ונקנה בכסף מעשר שני וכו'

המניח מזון ב' סעודות במרחק פחות מאלפים אמה מביתו, והוא קובע שם את שביבתו, הרי אותו מקום נחשב כביתו ומותר לו ללכת משם אלפים אמה לכל רוח. הגמ' דנה מה נחשב מזון לדין זה, ואגב זה מבאר הגמ' מה נחשב מזון לענין שאפשר לקנותו בכסף מעשר שני, וכן לענין קבלת טומאת אוכלין, ולענין הנודר מן המזון.

מה נחשב מזון – אין מערבים עירובי תחומין ובעירובי חצרות, ואין משתתפים שיתופי מבואות במים ומלח כיון שאינם נחשבים מזון, וענין עירוב הוא שאדם קובע דירתו במקום מזונותיו, ומשם מודדים לו תחום שבת, וכשכל בני החצר מניחים מזונם בבית אחד נחשב שכולם דרים שם ונמצא שהם רשות אחת. וכן אין מערבים ומשתתפים בכמהין ופטירות, וכן אין קונים מים ומלח ממועות מעשר שני, והנודר מן המזון מותר בהם.

אין למדים מן הכללות

כ"ז כגון הכלל שכל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבים ונשים פטורות, אף שנשים חייבות במצוה (שאין חובה לאוכלה אלא בליל ט"ו, והוקשה מצות מצוה לאיסור חמץ, ובכלל לא תעשה נשים חייבות) שמחה (דכתיב "ושמחת אתה וביתך" הרי נשים במשמע) והקהל (שבמועד שנת השמיטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהם משנה תורה, וכתיב "האנשים והנשים והטף").

וכגון הכלל שנשים חייבות במצות עשה שאין הזמן גרמא, שהרי נשים פטורות מתלמוד תורה (דכתיב "ולימדתם אותם את בניכם") ופריה ורביה (דכתיב "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" ואשה אין דרכה לכבוש), ופדידון הבן הבכור (דכל שחייב לפדות עצמו חייב לפדות בנו, וכתיב "כל בכור בניך תפדה").

וכגון הכלל שכל דבר שנישא על גבי הזב והיינו עליונו של זב, (אף היכא שאין בו טומאת היסט, כגון היכא שאינו מסיט את כולו), טמא דכתיב "בכל אשר יהיה תחתיו", וכל שהזב נישא עליו טהור, חוץ מכלי הראוי למשכב ומושב דכתיב "והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב" והיינו המיוחד לישיבה, והאדם דכתיב "והנושא אותם" אף הזב במשמע, שהרי גם האוכף טמא מושב והעץ הבולט מהאוכף טמא מרכב.

ואפי' במקום שנאמר חוץ אין למדים מן הכללות דשמא שייר ולא אפי' כל מאי דבעי, כגון בכל מערבים ומשתתפים חוץ מן המים ומן המלח, אף שגם בכמהין ופטירות אין מערבים ומשתתפים.

מים ומלח המעורבים יחד שמטבילים בהם את הפת מערבים בהם, ולענין מעשר נחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי בר חנינא אם קונים מים ומלח המעורבים מכסף מעשר, או דבעינן דווקא פירא. הגמ' שואלת ממה שנחלקו בברייתא לגבי ציר שאין קרבי דגים מעורבים בו אם קונים אותו ממועות מעשר, ומשמע דדווקא ציר שיש בו שומן פרי אבל מים ומלח מעורבים לא, וצ"ל שגם במים ומלח איירי כשנתן לתוכם שמן, וקמ"ל שמותר להבליע את דמי המים והמלח בדמי השמן והיינו שיקנה את השמן יותר ביוקר גלל המים והמלח, שהרי בן בג בג לומד מדכתיב "בבקר ובצאן וביוין ובשכר", שלוקחים בקר עם עורו והעור יוצא לחולין וא"צ למוכרו ולאוכלו בירושלים, וצאן עם

גיזה אע"פ שאינו חלק מגופה ויכול להפשיטו מחיים (משא"כ עור) ואינו שומר עליה (משא"כ קנקן יין), ויין עם קנקן אע"פ שאינו מחובר (משא"כ גיזה), ותמד (שנותנים מים בחרצנים וכשהוא מחמיץ הוי כיון) משהחמיץ, ולא אמרין דאינו אלא קיוהא בעלמא (- מים בעלמא שנכנס בהם קיוהא של חרצנים). הגמ' אומרת ש"בבקר" מיותר, דאין לומר שבלי בבקר הייתי אומר שצאן הכונה לעור, דא"כ לכתוב רחמנא רק בקר.

דגים - לרבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר דגים נקנים בכסף מעשר שני, דכתיב "ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך, בבקר ובצאן ובבין ובשיכר, ובכל אשר תשארך נפשך", ודרשינן רבוי מיעוט ורבוי, לרבי אליעזר מיעט ציר, ולרבי יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח מעורבים. וי"א שדגים אינם נקנים ממעות מעשר שני, דדרשינן כלל ופרט וכלל, דאי אתה דן אלא כעין הפרט, והיינו פרי מפרי כגון בעל חי שנוגד מאמנו או פרי שגדל מזרע, וגידולי קרקע דבר הניזון וגדל מן הקרקע, וי"א שכעין הפרט היינו שיהיה גם ולד ולדות הארץ שנבראו מן הארץ במעשה בראשית, ולא נחלקו לענין דגים שהרי דגים אינם גידולי קרקע (כדמצינו שעל פוטיתא אינו חייב משום שרץ הארץ), ואינם ולד ולדות הארץ שהרי נבראו מן המים, אלא נחלקו בעופות שהם גידולי קרקע אבל אינם ולד ולדות הארץ כיון שהם נבראו מן הרקק, ויסוד מחלוקתם הוא אם בכל מקום שיש כלל ופרט וכלל כללא בתרא הוא דווקא ודריש פרט וכלל דמרבי כל מילי, וכללא קמא ממעט קצת מהכלל השני והיינו כל דלא דמי ליה משני צדדים פרי מפרי וגידולי קרקע, או שכללא קמא עיקר ודריש כלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט, וכללא בתרא מרבה קצת, והיינו כל דדמי ליה מג' צדדים פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ.

כ"ח. איסורי שרצים - אכל פוטיתא שרץ המים

שאין בו כזית אבל הוא בריה, לוקה ד' משום "אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרוץ ולא תטמאו בהם" שזה כולל גם שרץ הארץ וגם שרץ המים, ומשום "מבשרם לא תאכלו", ומשום "וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו". אכל נמלה שהיא שרץ הארץ לוקה ה' משום "אל תשקצו" ומשום "ולא תטמאו בהם" וכנ"ל, ומשום "לכל השרץ השרוץ על הארץ לא תאכלום", ומשום "וכל השרץ השרוץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל", ומשום "ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ". אכל צירעה שהיא שרץ העוף לוקה ו' ה' כמו בשרץ הארץ, ומשום "וכל שרץ העוף שקץ הוא לא יאכל". אבל הא דכתיב "ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש" איירי בבהמה וחיה ועוף גדולים, דלא כתיב בהו שרץ דמשמע שהוא נד בארץ ואינו נראה מפני קוטנו אלא ע"י שירוצו וריחושו.

פעפועין וחלגלוגות מערבים בהם.

גודגדניות - אם הוקשו לזרע לא יאכלום גם מרובי בנים מפני שהם קשים לגוף, ואין מערבים בהם אבל אם לא הוקשו לזרע לא יאכלום חשוכי בנים מפני שהם ממעטים את הזרע, לל"ק חשוכי בנים לא יערבו בהם ומרובי בנים יערבו בהם. ולל"ב גם חשוכי בנים יכולים לערב בהם, כיון שהם ראויים למרובי בנים, ולתי' ג' בגמ' הבאות מארץ מדי שהם יפות יכולים לערב בהם.

חזיז (-שחת של תבואה שגוזזים אותה כשהוא ירק ואוכלים אותו) הגדל בגינה שכולם אוכלים אותו, מערבים בו, ושיעור העירוב הוא כמלוא אוזליתא (-אגודות ירק) דאיכרי, ומברכים עליו בורא פרי האדמה, אבל סתם

חזיז אין מערבים בו, ואף שבבבל אוכלים חזיז בטלה דעתם אצל כל אדם, וברכתו שהכל נהיה בדברו כיון שלא נגמור הפרי, וכשות ברכתה אדמה כיון שהפרי נגמור והיא יונקת מן הקרקע, וכן הלכה. ולרבי זירא חזיז ברכתו אדמה כיון שהיא יונקת מן הקרקע, וכשות ברכתו שהכל דס"ל שהיא גדילה מן האויר.

כ"ח: כפניות של דקלים זכרים שזהו גמר הפרי והוא

נאכל כך נקחות בכסף מעשר ומטמאות טומאת אוכלים וחייבות במעשר, כפניות נקבות שגמר פריה הוא רק כשהם נעשים תמרים נקחות בכסף מעשר ומטמאות טומאת אוכלים וחייבות במעשר הואיל וראוי למתקן ע"י האור, ולר"י אינם חייבות במעשר דלאו גמר פירא הוא, ואין מערבים בהם דבעינן מידי דחזי השתא.

קור (-דבר רך הנמצא על הדקל והוא ראוי לאכילה לפני ימות הגשמים שאז הוא מתקשה כעץ), ניקח בכסף מעשר כיון שהוא פרי מפרי וגידולי קרקע, ואינו מטמא טומאת אוכלים אפילו אם חשב עליו לאכילה כיון שאינו אוכל, לאב"י נחלקו ת"ק ור"י מה הדין בשלקו וטיגנו, ולר"י אפילו שלקו וטיגנו אינו מטמא. ולר"ב קור ששלקו (-בישלו הרבה) וטיגנו בשמן מטמא טומאת אוכלים לכו"ע כמו עור ששלקו אבל במחשבה לא, (ושליא מטמאה במחשבה), והמחלוקת היא שלת"ק מברכים על קור האדמה, ולרבי יהודה קור הרי הוא כעץ לכל דבריו ומברכים עליו שהכל דסופו להקשות, וכן לשמואל מברכים עליו שהכל כיון שסופו להקשות, (וצנן מברכים עליו אדמה לכו"ע, כיון דנטעי אינשי אדעתא דפוגלא -לאוכלו רך), והלכה כשמואל.

פול שעורה ותלתן שחליים וגרגיר לענין חיוב

מעשר - פול שעורה ותלתן דרך לזורעם לזרע ועל כן אף הזורעם לירק אין חייב במעשר אלא הזרע אבל הירק פטור, דבטלה דעתו אצל כל אדם, שחליים וגרגיר מתעשרים זרק וירק בין אם זרעם לזרע בין אם זרעם לירק. זרע גרגיר אינו ראוי לאכילה, אבל זורות הראשונים שלא היה להם פלפלין היו שוחקים אותו ומטבילים בו את הצלי.

שקדים - שקדים המרים, קטנים חייבים במעשר

שזה גמר פרי שלהם וגדולים שהם מרים פטורים דלא אוכל נינהו. ולרבי יוסי י"א שאפילו קטנים פטורים דאינו גמר פרי, וי"א שאפילו גדולים חייבים הואיל וראוי למתקן ע"י האור. ושקדים מתוקים, גדולים חייבים, וקטנים פטורים מפני שלא נגמרו.

שיעור המזון לעירוב

שיעור המזון הנצרך לשיתופי מבואות ועירובי תחומין הוא מזון שתי סעודות, אמנם אם מניח דבר המלפת את הפת השיעור הוא בכדי ללפת מזון ב' סעודות, וקניוח סעודה שיעורו כדי לקנח ב' סעודות, ושתייה כדי לשתות בב' סעודות. הגמ' ממשיכה לבאר במינים שונים אם מערבים בהם, ואם מערבים בהם מהו השיעור.

כשות מערבים בה ושיעורה כמלוא היד.

קליא (-קלה של עשב הקשה כעץ) אין מערבים בו, ירקא דקליא מערבים בו ושיעורו כמלוא היד.

פולים לחים מערבים בהם ושיעורם כמלוא היד.

תרדים חיים מערבים בהם, בבשיל ולא בשיל יש בזה סכנה ואין מערבים.

כ"ט. תפוחים מערבים בהם ושיעורם קב.

צירוף מיני אוכלים - כל המאכלים מצטרפים לחצי פרס - שני ביצים, שהאוכלו נפסל מאכילת תרומה אע"פ שאין אוכל מטמא אדם במגע, וכן מצטרפים לשתני סעודות לעירוב, ומצטרפים לכביצה לטמא טומאת אוכלים.

שיעור מזון ב' סעודות לענין עירוב וכן לענין

שאין פוחתין משיעור זה לעני בגורן דכתיב "ונתת ללוי ולגר וכו'" ובפחות מזה לא הוי נתינה, (ואם יש לו פחות יניח לפניהם והם מחלקים ביניהם), הוא כדלהלן: לרשב"א עוכלא (-שמיינית לוג) תבלין, וליטרא (-לוג) ירק, ועשרה אגוזים, ה' אפרסקים, ב' רימונים, ואתרוג אחד, ובמשנה בפאה איתא: חטים חצי קב, ושעורים קב, ולר"מ שעורים חצי קב, כוסמין קב וחצי, גרוגרות קב, או מנה דבילה דאחר שנדרסה בעיגול היא נמכרת במשקל ולר"ע חצי מנה, לר"מ יין חצי לוג ולר"ע רביעית, לר"מ רביעית שמן ולר"ע שמיינית, ושאר כל הפירות כדי שימכרם ויקח מזון ב' סעודות.

היכא שמצרף מיני אוכלים א"צ שיעור סעודה אחת מכל אחד, אלא אפי' למחצה שליש ורביע.

יין שיעורו לר"מ חצי לוג ולר"ע רביעית, ויין מבושל דחשוב ללפת בו א"צ כ"כ אלא כדי לשרות בו פת מזון ב' סעודות.

חומץ כדי לטבל בו מזון ב' סעודות, י"א ב' סעודות מירק לבד, וי"א כדי לטבל ירק הנאכל עם הפת.

זיתים ובצלים שיעורם כדי לאכול בהם - ללפת פת של מזון ב' סעודות. עלי הבצלים יש בהם סכנה ואין מערבים בהם, ואם גדלו העלים זרת או ששותה עמהם שכר אין בהם סכנה.

כ"ט: שכר מערבים בו, ופוסל את המקוה בג'

לוגין כמים שאובים, וכן מי צבע פוסלים בג' לוגין. שיעור השכר לעירוב הוא ב' רביעיות, המוציא יין בשבת חייב ברובע רביעית, שיש בו כדי למזוג ג' רבעים מים ויהיו ביחד רביעית, ושאר כל המשקים כולל שכר וכן השופכים שיעורם ברביעית והיינו לוג.

תמרים מערבים בהם ושיעורם קב. (אכל גרוגרות של תרומה בשוגג ושילם תמרים תבוא עליו ברכה, רב יוסף ביאר דאיירי ששילם לפי המידה שאכל ותבוא עליו ברכה לפי ששילם פי ארבע מהשווי שאכל, ולאב"י איירי ששילם לפי המחיר שאכל ותבוא עליו ברכה לפי ששילם מידי דקפיץ עליה זביני).

שתיאת (-מאכל העשוי מקמח קלי שנתייבש בתנור ונותנים דבש לתוך התבשיל), שיעור העירוב בה הוא תרי שרגושי (-תרודים).

קליות שיעורם שני מידות של פומבדיתא, והם טובים ללב ומבטלים הדאגות.

לפתן מערבים בו כשיעור ללפת פת של מזון ב' סעודות, ודבר שאינו לפתן שיעורו כדי לאכול ממנו לבד ב' סעודות.

בשר חי שיעורו כדי לאכול ממנו ב' סעודות. בשר צלי לרב יוסף כדי לאכול ממנו שהרי הפרסיים אוכלים אותו לבדו, ואב"י מקשה מהא דתנן שבגדי עניים ג' על ג' אצבעות מקבלים טומאה רק לעניים וא"צ להם בגדי עשירים כיון דלדידהו חזי, הכא נמי כיון דלדידהו הוי לפתן ניסגי בשיעור זוטא), ולא לעשירים, ובגדי עשירים ג' טפחים על ג' טפחים מקבלים טומאה אף לעשירים, ולרבה דינו כלפתן דבטלה דעת הפרסיים אצל כל אדם, וכמו שמצינו שלחולה זקן

מעריבים בכדי מזונם, ולרעבתן מעריבים כשיעור סעודה בינונית של כל אדם, דלקולא אזילין.

ל: ביצים חיות מעריבים בהם ושיעורם ב' ביצים.

טומאת מת בפתחי הבית - מת גדול פתחו כמלואו, והיינו שרק אם יש פתח הראוי להוציא בו שאר הפתחים טהורים, ואי לאו הכי כל פתח כמלואו אגרוף טמא, ואם כל הפתחים פחות מד' טפחים ופתח אחד הוא ד' אע"פ שא"א להוציא משם הוא מציל על שאר הפתחים, דתולים שירחיבו את הפתח הזה כדי להוציא, ורק אם כל הפתחים שוים כולם טמאים, כיון שאין ידוע איזה פתח ירחיבו כדי להוציא, ואפי' אם אחד פתוח והשאר סגורים או שחישב להוציא מאחד מהם, כיון שאין פתח הראוי לו כולם טמאים.

מים ומלח - הנודר מן המזון מותר במים ומלח. רב ושמואל אמרו שאין מברכים מזונות אלא על ה' מיני דגן, ולדבריהם הנודר מן המזון אינו אסור אלא בה' מיני דגן שהם זנים וסועדים את הלב, אבל האומר כל הזן עלי והיינו כל דבר המשביע מותר רק במים ומלח, וכן פירות גינוסר זנים אבל לא מזינים.

עירוב בדבר שאינו יכול לאוכלו

ענין עירוב הוא שע"י שהאדם מניח דבר מאכל במקום מסוים זה נחשב ששם הוא דר, ועי"ז יש לו משם אלפים אמה לכל רוח, או שבזה הוא משתתף עם שכניו והם כרשות אחת לטלטל בחצר או במבוי. ועל כן דבר שאינו ראוי לאכילה אינו מועיל, ודבר שמצד עצמו הוא ראוי לאכילה, אלא שהמעריב אינו יכול לאוכלו מחמת איזה סיבה, נחלקו תנאים אם מעריבים בו או לא. וכדלהלן.

הנשבע שלא יאכל ככר זה או שלא יטעמנה, מעריבים לו בה, דלא נדר אלא מאכילה, ואף שאינה ראויה לו כיון שהיא ראויה לאחרים מהני כמו שמעריבים לנזיר בין, אבל אם אמר ככר זה עלי י"א שאין מעריבים לו בה דמשמע שאוסר כל הנאתה עליו, ובדעת ר"א י"א שמעריבין לו בה דלא אסר אלא עיקר הנאתה דהיינו אכילה, אי נמי כיון שאין מעריבין אלא לדבר מצוה ומצוות לאו ליהנות ניתנו, ואף דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרים, ואם אמר ככר זה הקדש אין מעריבים לו בה לפי שאין מעריבין בהקדשות כיון שהקדש אסור בכל הנאות לכל אדם.

ל: עירוב לנזיר ביין ולישראל בתרומה

לתנא דמתני' וכן איתא בברייתא בשם בית הלל מעריבים עירובי תחומין לנזיר ביין ולישראל בתרומה דאע"ג דלא חזי לדידיה חזי לאחרינא.

ולב"ש אין מעריבים לא לנזיר ביין ולא לישראל בתרומה. ומודים ב"ש שמעריבים לגדול ביום הכיפורים כיון שהסעודה ראויה לו מבעוד יום. וחנניה אומר שאין מועיל לב"ש עירוב עד שיוציא מיטתו וכל כלי תשמישו לשם, ואם עירב בבגדים שחורים והוצרך לבגדים לבנים אין העירוב מועיל.

ולסומכוס מעריבים לנזיר ביין מפני שהוא יכול להשאל על נזירותו ויהיה מותר ביין, אבל אין מעריבים לישראל בתרומה, ואף שיכול להשאל (ויפתח בחרטה ויאמר לא נתכוונתי לכך, והקדש טעות אינו הקדש) ולהפריש מיניה וביה (אם אחר ההפרשה ישאר שיעור ב' סעודות, אבל להפריש ממקום אחר לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף), סבר סומכוס כרבנן דפילגי עליה דרבי, דגזרו על שבות בבין השמשות והגבהת תרומה שבות היא, וא"כ בזמן חלות העירוב והיינו בזמן שיום יוצא והשבת נכנסת, אינה ראויה לו.

מדות הנמדדות לפי אותו אדם - שיעור מלא קומצו מנחה, ומלא חפניו קטורת ביום הכיפורים, ומלוא לוגמיו ביום הכיפורים תלוי כל אדם לפי מה שהוא, וכן מזון ב' סעודות לעירוב קטן וחולה לרשב"א מועיל בהם כדי מזונם, והיינו כסומכוס דס"ל דבעינן עירוב הראוי לאותו אדם, אמנם רעבתן מספיק לו ב' סעודות בינוניות דבטלה דעתו אצל כל אדם.

הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר

המניח עירוב תחומין צריך להניחו במקום שהוא יכול להגיע אליו, או במקום שהוא יכול ליטול את העירוב ולהביאו למקום שבייתו. ולהלן יבואר היכן אפשר לערב והיכן א"א לערב.

עירוב לכהן בבית הפרס - מעריבים לכהן בבית הפרס (-שדה שנחרש בה קבר) לכו"ע כיון שיכול לנפח וללכת, דאין הספק אלא אם יש שם עצמות, ועצמות בלי בשר אינם מטמאים באהל, וע"י הנפוח רואה את העצמות הגדולות והקטנות נדחות ע"י הנפיחה. (בית הפרס שנידש בדריסת רגלי אדם טהור לפי שנידשו העצמות ופחתו מכשעורה).

עירוב לכהן בבית הקברות - אין מעריבים לכהן בבית הקברות, דס"ל כסומכוס שצריך שיוכל לאכול את העירוב באותה שעה. ולרבי יהודה אפשר לערב לכהן בבית הקברות, מפני שיכול להכנס לשם בשידה תיבה ומגדל ולאכול (ובעינן שיוכל לאכול משום דס"ל כסומכוס), דקסבר שאהל זרוק (-מיטלטל) שמיה אוהל וחוצץ מפני הטומאה אם הוא מחזיק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש, אבל קטנה כלי היא ומקבלת טומאה ואינה חוצצת, וכרבי יוסי ברבי יהודה שמטהר את הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל, אבל רבי מטמא, דס"ל אהל זרוק לאו שמיה אהל.

ל"א. לרבי יהודה מעריבים לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר (וכ"ש בחולין שיכול לאוכלם גם בטומאתם, אבל כהן טהור בתרומה טמאה לא, וכן כהן טמא בתרומה טהורה לא, כיון שהוא אינו יכול לאוכלה, ולר"י אין מועיל שאחרים יוכלו לאוכלה), ואיירי שהתרומה לא הוכשרה לקבל טומאה, או בפת שנילושה במי פירות שאז לא נטמאת התרומה מהקבר, והכהן יקח את התרומה משם ע"י פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, דאל"כ יטמא הכלי באהל ויטמא את האדם וטמא אסור בתרומה טהורה וחייב עליה מיתה, ואיירי שהם רחבים פחות מטפח ולא אהל הוא לטמא את האדם. ולרבנן אין מעריבים לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר אפילו בקבר יחיד שהוא יכול להוציא אליו את התרומה. וקמיפלגי אם מעריבים רק לדבר מצוה ללכת לבית האבל או המשתה וממילא לא חשיב הנאה דמצוות לאו ליהנות ניתנו, או שמעריבים גם לדבר הרשות וקבר אסור בהנאה אפילו לישראל (ותני כהן הוודיען כוחו דר"י). או שלכו"ע אין מעריבין אלא לדבר מצוה, וקמיפלגי אם האדם רוצה בשמירת המאכל לאחר שקנה בו עירוב, או דלא ניחא ליה דמינטרא אלא עד שיקנה עירוב ועד אז הוי מצוה.

מה נחשב ראוי לאכילה ומעריבים בו

לעיל נתבאר שאין מעריבים אלא בדבר הראוי לאכילה. הגמ' מבארת מה הדין במאכלים שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות כדין, האם אפשר לערב בהם.

טבל אין מעריבים בו, אף בעציץ שאינו נקוב שהוא טבול רק מדרבנן.

ל"א: דמאי מעריבים בו כיון דאי בעי יפקיר נכסיו ויהיה עני וכב"ה שמותר לעני (ולאכסניא חיילי מלך ישראל שמוטל על אנשי העיר לזונם והם כעניים כיון שאינם בבתיהם) לאכול דמאי (וב"ש אוסרים).

מעשר ראשון שניטלה ממנו תרומת מעשר, או אפילו אם הקדימו בשיבולים קודם תרומה גדולה כדי שלא יפסיד הלוי אחד מחמישים, ותרומה גדולה קודמת למעשר ראשון ד"ראשית" קרייה רחמנא, וניטלה ממנו רק תרומת מעשר מעריבים בו, מפני שהוא פטור מתרומה גדולה דכתיב "והרמותם ממנו תרומת ד' מעשר מן המעשר" ולא תרומה גדולה. אבל אם הקדימו בכרי ונטל ממנו תרומת מעשר אך לא תרומה גדולה אין מעריבים בו מפני שהוא חייב בתרומה גדולה, דכתיב על הלויים "מכל מעשרותיכם תרימו את כל תרומת ד'", ואינו כמו בשיבולים הנ"ל, כיון דאידיגן.

מעשר שני והקדש שנפדו מעריבים בהם, אף אם לא נתן את החומש, דאין החומש מעכב. ואם לא נפדו כלל אין מעריבים בהם אע"פ שיכול לפדותם, ואפי' נפדו שלא כהלכתן כגון מעשר שפדאו ע"י אסימון (וכתיב "וצרת הכסף" כסף שיש עליו צורה) והקדש שחיללו ע"ג קרקע (וכתיב "ונתן הכסף וקם לו", ומ"מ מחללים מעות הקדש על הבנין, דלענין זה תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש, אי נמי חשיב תלוש לפי שאם אינו קדוש הוא עומד לתלישה), אין מעריבים בהם.

כהנים מעריבים בחלה ותרומה.

שליחות בעירוב - אין לשלוח עירוב תחומין עם חרש שוטה וקטן (ובעירובי חצרות מועיל לגבות את העירוב ע"י קטן, דעירובי חצרות א"צ מעשה, אלא כל שרשותם מעורבת מהני, כדתנן שאם בעה"ב היה שותף עם שכניו א"צ לערב, אבל עירובי תחומין זו קניית שבייתו וזה לא מועיל ע"י קטן), וכן השולח עירוב עם מי שאינו מודה בעירוב ככותי אינו עירוב, ואם אמר לאחר לקבלו ממנו לפני שיגיע לשם והמקבל מערב עליו, ורואה שהם לוקחים אל המקבל את העירוב הרי זה עירוב, ולא חיישינן שלא קיבלו ממנו ועירבו עליו, דחזקה שליח עושה שליחותו, וכן בנתן לפיל או קוף המלומדים לכך להוליכו לא מהני, ואם אמר לאחר לקבלו הימנו וראה שלקחו עד המקבל מהני מטעם חזקה שליח עושה שליחותו.

ל"ב. חזקה שליח עושה שליחותו - לרב נחמן

אין סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו אלא בדרבנן דאי נמי לא עביד לא חמיר איסורא, כגון בעירובי תחומין, אבל בדאורייתא לא, ומה שמותר לרחוקים מירושלים שאינם יודעים אם קרב העומר לאכול את החדש מחצות, משום שיודעים שאין ב"ד מתעצלים בו, משא"כ בסתם שליח, ומה שמותר לאשה שצריכה להקריב שתי תורים **לתת מעות בשופר** שכתוב עליו קינים, שבו נותנים מעות קיני חובה, ולטבול ולאכול קדשים בערב, משום דבית דין של כהנים בודקים בכל יום שלא נשאר מעות בשופר כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף. ולרב ששת אף בדאורייתא חזקה שליח עושה שליחותו, ועל כן מותר לרחוקים לאכול חדש כבר מחצות (דבסתם שליח ממתנינים כל היום), ומותר לאשה לתת מעות בשופר ולטבול ולאכול קדשים.

האומר לחבירו צא ולקוט תאנים מתאנתי אוכל מהם עראי בלא מעשר, ואם קבע מעשרם ודאי מעשרות ודאין תרומה גדולה וכל דיני הפרשה, ואין ספק שמא בעה"ב עישר עליהם ממקום אחר, כיון שאינו יודע כמה ליקט. ואם אמר לו חבירו מלא לך כלכלה זו שבעה"ב יודע כמה ליקט, אוכל מהם עראי, ואם קבע בעם הארץ שאינו חושש בלפני עוור, שאמר לחבר, מעשרם דמאי ואוכל בעצמו את המעשרות של הלוי והעני, אבל בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו, לרבי א"צ לעשר דחזקה על החבר הראשון שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, דכיון שהפירות שלו עליו מוטלת הפרשתם וחייש אלפני עוור, ואף שאינו מן המוקף עביד חבר איסורא זוטא כדי שלא יעבור עם הארץ איסורא רבה, ובסתם שליח זה תלוי במחלוקת אם אומרים בדאורייתא חזקה שליח עושה שליחותו או לא. ולרשב"ג מעשרם ודאי, דלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, אפי" כד שיעם הארץ לא יעשה איסור גדול.

נתן העירוב שלא במקום שבינתו

עירוב תחומין צריך להניחו במקום שרוצה לקבוע שם שבינתו, או במקום שיוכל ליטלו משם בבין השמשות ולהביאו אליו בלא לעבור על איסור הוצאה דאורייתא, ובמקום שיש איסור דרבנן, זה תלוי במחלוקת אם איסורי שבות אסורים בבין השמשות או לא, וכדלהלן.

ל"ב: ל"ג. נתנית עירוב ע"ג אילן-

אם האילן עומד ברה"י אף אם נתנו למעלה מ"י טפחים עירובו עירוב, דהכל רשות אחת, דרה"י עולה עד לרקיע.

ואם האילן עומד ברה"ר, אם נתכוין לשבות על האילן אף בהניחו למעלה מ"י עירובו עירוב, כיון שהוא ועירובו נמצאים במקום אחד. ואם נתכוין לשבות תחת האילן, למטה מ"י עירובו עירוב, ואף שאסור להשתמש באילן בשבת, תנא דמתני' ס"ל כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בבין השמשות שהיא שעת חלות העירוב, כיון שבין השמשות הוא ספק, ובשבת אסור ליטלו מהאילן (א"כ הוא נמצא פחות מג"ט מהקרקע ששם אין איסור להשתמש באילן), וא"צ שהעירוב יהיה ראוי לו גם בשבת, (ולרבנן אם העירוב נמצא במקום שאסור ליטלו אינו עירוב), אבל אם הניחו למעלה מ"י, אם האילן אינו רחב ד' טפחים הוא מקום פטור ואפילו מדרבנן מותר לו ליטלו משם לרשות הסמוכה, וא"כ הוא עירוב, ואם האילן רחב ד' טפחים אין עירובו עירוב, דבעינן

הוא ועירובו במקום אחד ואינו יכול ליטול את העירוב מהאילן למקומו בבין השמשות שאז חל העירוב, דזה הוצאה מרה"י לרה"י, (אבל בפחות מ"י אף דהוי כרמלית הא מוקמי לה כרבי דלא גזרו על שבות בבין השמשות), ואף שהנותן את עירובו יש לו ד' אמות, והוי רה"י שהיא עולה עד לרקיע וא"כ זה נחשב שהוא ועירובו נמצאים במקום אחד, איירי מתני' באילן שנופו נוטה חוץ לד' אמות לפחות מ"י טפחים וחוזר וזוקף למעלה מ"י טפחים, ונתכוין לשבות בעיקרו, וממילא אם הניחו למטה מ"י טפחים עירובו עירוב כיון שהוא יכול לצאת חוץ לד' אמותיו כמה שירצה ולקחת את עירובו ולהביאו למקומו פחות פחות מד' אמות, דאין לד' אמות של מקום שבינתו דין רה"י לגבי איסור הוצאה בשבת שהרי אין שם מחיצות ואין כוונת השבות להחשיב את המקום לרה"י לענין איסור, אבל אם הניחו למעלה מ"י טפחים אין עירובו עירוב מפני שאם יטלו הוא מוציא מרה"י לרה"י, ואינו יכול להביאו לתוך ד' אמות שלו דרך למעלה מ"י והיינו שיעלה לאילן למעלה מ"י טפחים ויטול את העירוב ויביאו למעל מקום שבינתו, וד' אמות שלו עולות עד לרקיע, איירי שרבים מכתפים עליו

במקום הגבוה ט' מחוץ לד' אמותיו, וכשיביאו למעלה מ"י דרך אויר אותו מקום הוא עובר באויר רה"י, והמושט מרה"י לרה"י דרך אויר רה"י אפילו למעלה מ"י חייב, דבדיוטא אחת המושט חייב והזרק פטור, וכדאמר עולא שאם יש ברה"ר עמוד גבוה ט' (שזה רה"י, אבל פחות מט' הוי כרמלית, ופחות מג' הוי כארעא סמיכתא) ורבים מכתפים עליו וזרק ונח על גביו חייב מפני שעקר בתחילת ד' והניח בסוף ד' ברה"ר, אבל אם אין רבים מכתפים עליו אין דינו כרה"ר ופטור.

אילן העומד בעיבורה של עיר כגון שיש עיר בתוך אלפים אמה לעירו והוא רוצה ללכת עוד אלפים אמה משם ונתן את העירוב בתוך ע' אמה ושיריים לעיר, אפי" אם הניח עירובו על האילן למעלה מ"י טפחים ונתכוין לשבות למטה עירובו עירוב, דמתא כיון שהיא מוקפת ישוב ומחיצות כמאן דמליא דמי, והוי כמו שנתכוין לשבות למעלה מ"י טפחים, ומהני אף שאינו יכול להביא אליו את העירוב שהרי האילן רה"י ותחתיו רה"י. וכן אם האילן חוץ לעיבורה של עיר, אם העירוב בתוך ד' אמות שלו מהני, דאמר רבא שהנותן עירובו יש לו ד' אמות, ונ"מ שאף שאם העירוב נתגלגל חוץ לתחום לא הוי עירוב, מ"מ אם העירוב בתוך ד' אמות הוי עירוב, דד' אמות ססביב העירוב נחשבים כמקופים מחיצות, וממילא כמו שהנותן עירובו בבית שמקצתו חוץ לתחום מהני משום שנחשב שכל הבית נמצא בתוך התחום, שהרי מותר לאנשי העיר ללכת בכל הבית, ה"ה כשהעירוב נמצא בתוך ד' אמות לתחום, וממילא הוי כרה"י ורה"י עולה עד לרקיע, ומהני כיון שהוא ועירובו במקום אחד, אף שיש איסור להביא אליו את העירוב.

ל"ג: נתנו בכלכלה ותלאו באילן אם אין באילן ד'

טפחים לרבי הוי עירוב, ולרבנן תלוי הדין אם מותר להשתמש בצדדי אילן בשבת, וכן אם הכלכלה משלימה למקום ד', והיינו כרבי יהודה דס"ל שהמניח עירוב בעמוד גבוה מ"י טפחים צריך שיהיה שם מקום ד' שזה מקום חשוב, ואז מהני אפי" אם נתכוין לשבות למטה, דד' אמות שלו נחשבים כרה"י שהיא עולה עד לרקיע, ואם אין שם רוחב ד' לא מהני אע"פ שכוונתו לשבות למעלה, (ולמטה מ"י א"צ רחב ד' דהוי כמנחת ברה"ר), וכר"מ דאמר חוקקים להשלים, (ואף שיחד עם הכלכלה יש שם מקום ד', לא הוי רה"י, כיון שבעיקרו (תוך ג"ט לקרקע) אין ד'), לרבי הוי עירוב, ולרבנן לא הוי עירוב.

נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל וזרק מרה"ר ונח על גביו, לרבי יוסי ברבי יהודה חייב, מפני שמחיצות הטרסקל מקיפות את הקנה ואומרים גוד אחית למחיצות ונמצא הקנה מוקף מחיצות ארבעה, אבל במקרה לעיל של הכלכלה לא אמרינן הכי, דכלכלה אינה מקפת עבוי של אילן, וכי אמרינן גוד אחית אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים, ותרתי לא אמרינן.

ביאור דעת רבי ירמיה-

לרבי ירמיה דין הכלכלה לעיל איירי שהאילן רחב ד', ואין חסרון שאין הוא ועירובו במקום אחד, כיון שהיא ארוכה והוא יכול לנטותה ולהביאה לתוך עשרה וליטול את עירובו בלי לעקור את הכלכלה.

ל"ד: יו"ט שלפני השבת ורוצה לערב בשניהם,

מוליכו בראשון ומחשיך עליו כדי שיחול העירוב ונטלו שאם העירוב יאבד הוא לא מועיל לשבת, ואיירי שהוא מערב ע"י שליח, דאם הוא עצמו הולך לשם הוא יכול לקנות שבייתה בלא פת, ובשני מחשיך עליו ויכול לאוכלו ואינו יכול לטלטלו משם בשבת. הגמ' אומרת שגם לרבי ירמיה לא אמרינן שכיון שהיה יכול להביאו כאילו הביאו, אלא בכל עירוב צריך להניח את העירוב במקום שבינתו, גזירה משום יו"ט שאחר השבת, שאם יורגל תמיד להניחו בביתו ולסמוך על מה שיכול להביאו לשם, יעשה כך גם ביו"ט שאחר השבת, ובשבת אין זה מועיל כיון שאינו יכול להביאו לשם.

הניח עירובו בכותל ונתכוין לשבות ברה"ר, למעלה

מ"י אין עירובו עירוב כיון שאינו יכול להעבירו מרה"י לרה"ר, והיינו כשהכותל רחוק ממנו ד' אמות, (דבתוך ד' אמות מהני אפילו למעלה מ"י כדאיתא לעיל לגבי אילן), למטה מ"י עירובו עירוב אף שהוא רחוק ממנו ד' אמות, כיון שיכול להביאו פחות פחות מד' אמות, דבשבת זה אסור מדרבנן ובבין השמשות לא גזרו. ואם נתכוין לשבות בראש

המגדל או השוכן שהם גבוהים הרבה, והניח העירוב בתוכם, למעלה מ"י עירובו עירוב דאף שאינו יכול להביאו אליו, דאסור להעביר מרה"י לרה"י דרך אויר רה"י, מ"מ הוא יכול לרדת לעירוב, וכל למעלה מ"י הוי כמקום אחד, למטה מ"י מהקרקע דהוי כרמלית אין עירובו עירוב כיון שאינו יכול להביאו אליו, והוא והעירוב אינם באותו מקום. הגמ' אומרת שלרבי ירמיה איירי במגדל המחובר, או ארוך שאם יטה אותו זה יצא חוץ לד' אמות וכשיקח את העירוב לאוכלו בראש המגדל אינו נמצא בד' האמות שנתכוין לשבות בהם, אבל בלא זה הוי עירוב אף למטה מ"י, כיון שיכול לנטותו ללמטה מ"י ויטלנו מכרמלית למקום שבינתו (כרבי שלא גזרו על שבות בבין השמשות). ואיירי שאין העירוב קשור בחבל דרך חלון בראשו, דא"כ הרי יכול להביאו אליו דרך תוכו של מגדל ולאוכלו דמוציא מכרמלית לרה"י והוי עירוב אפילו כשהוא למטה מ"י. לישנא אחרתא שמעתי ועיקר שנתכוין לשבות בראש המגדל או השוכן איירי ג"כ בהניח עירובו בכותל, שבוה אם הניחו למעלה מ"י הוי עירוב כיון שיכול להביאו מהכותל למגדל הסמוך לו, ולמטה מ"י כגון בטפח התשיעי ורבים מכתפים עליו דהוי רה"ר אינו עירוב כיון שאסור להעביר מרה"י לרה"י, ועל זה שאלה הגמ' שהוא יכול לנטות את המגדל לרה"י וזה יהיה כרמלית כיון שהוא רחב ד' ואינו גבוה י', והגמ' מתרצת שהמגדל מחובר, או שהוא ארוך שאם יטה יתרחק ראש המגדל ד' אמות מהכותל, ואינו יכול להביאו אצלו דנמצא מעבירו ד' אמות ברה"ר, או שמקום שבינתו רחוק ד' אמות מעירובו. ואם העירוב קשור מבעוד יום יכול להביאו אצלו דרך חלון אפילו מרה"י לרה"י, דהיכא שאיגודו בידי אינו אסור אלא משום שבות, דלרבי זה מותר בבין השמשות.

ל"ד: נתנו בבור אם הבור ברה"י הרי הבור ג"כ

רה"י, ופשיטא דמהני אפילו בעמוק מאה אמה. ואם הבור ברה"ר, אם נתכוין לשבות בבור הרי הוא ועירובו במקום אחד, ואם נתכוין לשבות מחוץ לבור הרי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, ואם הבור בכרמלית, לרבי דכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות הוי עירוב אפילו אם נתכוין לשבות מחוץ לבור והבור רה"י.

נתנו בראש הקנה גבוה ק' אמה- לרבנן דזווקא

בתלוש ונעוץ הוי עירוב שאע"פ שלמעלה זה רחב ד"ט (שהרי צריך לערב במקום ד'), לא הוי רה"י, כיון שאינו רחב ד"ט למטה, אבל במחובר לא הוי עירוב כיון שאסור להורידו משם משום משתמש באילן, וגזרו על שבות בבין השמשות, ובשיטת רבי י"א שבכל גוונא הוי עירוב דלא גזרו על שבות בבין השמשות, ולרבינא אף לרבי צריך תלוש ונעוץ שמא יקטום כיון שהקנה הוא רך, ויתחייב משום קוצר, אבל אילן הוא קשה ואין חוששים בבין השמשות שמא יעלה ויתלוש.

קנים רכים מותר להשתמש בהם בשבת, והם מין ירק והוהו כלאים בכרם (וכן קידן ואורבנין), אבל קנים קשים (- עוזרדים) אסור להשתמש בהם, והם (וכן אטדין והיגין) מין אילן ואינם כלאים בכרם. וקידה לבנה הוא אילן ואסור להרכיב עליו פיגם שהוא ירק.

נתנו במגדל ואבד המפתח

כפי שנתבאר בדפים הקודמים (ל"ב: - ל"ד): צריך להניח עירוב תחומין במקום שהמערב יכול לקחתו משם. הגמ'

כאן דנה מה הדין בנתנו במקום נעול ואין בו מפתח, והדין תלוי האם יש איסור שבת בשבירת המקום שהעירוב נמצא בו, וכדלהלן.

איתא במתני' נתנו במגדל ואבד המפתח הרי זה עירוב, ר"א אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב. ואיירי שהמגדל ברה"י, שאם היה לו מפתח אין בזה שום איסור, דהוא ועירובו ברה"י. וצ"ב דכיון שאינו יכול להוציא את העירוב הרי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר.

לרב ושמואל איירי במגדל של לבנים שהם סדורות עם אויר ביניהם בלא טיט שאין בהוצאת הלבנים איסור סתירה, ואיירי ביו"ט וכר"מ שמתיר לפחות את הלבנים ביו"ט (כדי ליטול משם פירות, ולת"ק רק אם נפחת מאיליו מותר ליטול משם פירות ואין בזה משום מוקצה, כר"ש), אבל בשבת שאסור לסתור אין עירובו עירוב כיון שהוא נמצא במקום אחד ועירובו במקום אחר, ואף אם המפתח נמצא בעיר או בשדה בשבת אינו עירוב, כיון שאינו יכול לטלטלו, ואף שכרמלית איסור הטלטול בה הוא מדרבנן ס"ל כרבנן דדבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות. ולר"א דברייתא אם המפתח בעיר עירובו עירוב כיון שיכול להביאו דרך גגות חצרות וקרפיות, דס"ל כר"ש דגגות חצרות וקרפיות הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכם, אבל אם המפתח נמצא בשדה אין עירובו עירוב דלא מצי לאתויי, ורבנן כנ"ל. ור"א דמתני' או דאיירי דווקא בשדה וכר"א דברייתא, או דס"ל שאף בעיר אינו עירוב, דס"ל שאסור לפחות את הלבנים ודלא כר"מ, ולא ס"ל כר"ש שמותר לטלטל בגגות חצרות וקרפיות.

ל"ה. לרבה ורב יוסף איירי במגדל של עץ, שלת"ק הוא כלי ואין בנין וסתירה בכלים, ולר"א הוא אוהל ויש בו בנין וסתירה. ומה שמצינו בביריתא שזב שהקיש (באגרופו ויש עליו בית יד או שהקיש ע"י חתיכת עץ שאינו מטמא בנגיעה) ע"ג שידה תיבה ומגדל הם טמאים, ורבי נחמיה ורבי שמעון מטהרים, נחלקו אם הם כלים או אוהלים, ואהל אינו מקבל טומאה.

אביי מביא ברייתא שאהל שניסט כגון שאינו תקוע חזק ואינו כבד טמא, וכלי שאינו ניסט טהור, וכן קתני בספיא של הברייתא הראשונה שאם הסיט וזז משהו ממקומם הם טמאים, ורק בהרעידם ע"י שטפח על הקרקע טהורים דכח כוחו הוא, ובהכרח שבהסט טמא לכו"ע, ואפילו באהל, ובהרעיד טהור אפילו בכלי, ונחלקו אם ברעדה מחמת כוחו שהקיש עליהם ממש והם רק רעדו מטמא בהסט, וא"כ במתני' אם זה גדול זה אהל ואין עירובו עירוב ואם זה קטן שאינו מחזיק מ' סאה בלח זה כלי, וצ"ל דמתני' איירי **במנעול הקשור בחבל שאפשר לחותכו בסכין**, (דאם יכול לחותכו בידו מהני לכו"ע, דמקלקל הוא ושרי, ואין חתיכה אסורה אלא במחובר, ואף שהאהל מחובר וגזרו חכמים שלא לחתוך מבנין מחובר, כיון שזה איסור דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות), דת"ק סובר כרבי יוסי שכל הכלים ניטלים בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה, ור"א ס"ל כרבי נחמיה דאין הכלים ניטלים אלא לצורך תשמיש המיוחד להם, וסכין מיוחד לחתוך לחם ובשר ואוכלין ולא חבלים, אמנם אם המפתח בעיר הוי עירוב כיון שיכול להביאו דרך גגות חצרות וקרפיות.

נתגלגל העירוב חוץ לתחום יותר מד' אמות מבעוד יום אינו עירוב, דכיון שהעירוב רחוק יותר מאלפים אמה מביתו, בין אם קנה שביתה בביתו ובין אם קנה

במקום עירובו אינו יכול ללכת לשם לקחת את העירוב. משחשכה הרי זה עירוב כיון שהעירוב כבר חל בבין השמשות ושבת הואיל והותרה הותרה. ואם העירוב בתוך ד' אמות לתחום אף מבעוד יום הוי עירוב, כיון שהנותן עירובו יש לו ד' אמות כיון שנתכוין לקנות שם שביתה, וכיון שהד' אמות מובלעים בתחומו הוי כנותן העירוב בתחומו, וכמו שהנותן בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה.

נפל עליו גל מבעוד יום, אם יכול לסלק האבנים בידו ולקחתו הרי זה תלוי במחלוקת רבי ורבנן אם גזרו על שבות בבין השמשות דלטול אבנים שבות, ואם צריך מרא וחצינא דהוי מלאכה ולא שבות, אף לרבי אינו עירוב. (וקמ"ל שאף שהעירוב נמצא כאן אינו עירוב, ובנתגלגל קמ"ל שאף שלפעמים הרוח תחזיר את העירוב לא הוי עירוב).

נשרף העירוב או שהיה תרומה ונטמא מבעוד יום, אינו עירוב.

ספק בעירוב ובטומאה

נתבאר לעיל כמה אופנים שהעירוב נפסל בהם, הגמ' להלן דנה מה הדין כשיש ספק האם העירוב היה פסול בבין השמשות (שזה זמן חלות העירוב) או לא, וזה תלוי האם תחומין דאורייתא או לא, והאם הולכים אחרי חזקה, וכדלהלן.

ל"ה: אם לא יודעים אם העירוב נפסל (נתגלגל או נפל עליו גל או נשרף או תרומה שנטמאת) מבעוד יום או משחשכה, לר"מ ור"י הרי זה חמור גמל שאם חל העירוב אסור לו ללכת לצד השני של ביתו, ואם לא חל העירוב אסור לו ללכת לצד השני של העירוב, ממילא מותר ללכת רק בין ביתו לעירוב. ורבי יוסי ור"ש אומרים שספק עירוב כשר, וכדלהלן.

שיטת ר"מ שתחומין דאורייתא ועל כן ספק עירוב פסול דספיא דאורייתא לחומרא, שהרי מצינו לר"מ שטמא שיש ספק אם טבל (או שיש ספק אם היה במקוה מ' סאה, או שיש ב' מקוואות ורק אחת יש בה מ' סאה ויש ספק היכן טבל), בטומאה דאורייתא כגון אב הטומאה, ספיקו טמא, ובדרבנן (כגון שאכל או שתה דבר טמא, או שבא ראשו ורובו במים שאובים, או שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובים, ויש ספק אם טבל וכנ"ל) ספיקו טהור, ומה שאמרו ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים להקל למדוד מדרון בחבל של ד' אמות, התחתון נותנו כנגד ליבו והעליון נותנו כנגד מרגלותיו, ומשתכרים בכל ד' אמות כשיעור חצי קומת אדם, (ואם יכול להבליעו בחבל של ג' אמה מבליעו), אף שאין מקדרין בערי מקלט שגם תחומה קולט ובעגלה ערופה לדעת מי העיר הקרובה אל החלל, אלא מודד גם את המדרון, כיון שהם דאורייתא, זה אמרו ר"מ בשם רבו, והוא עצמו סובר שאין מקדרין בעירוב כיון שתחומין דאורייתא.

הגמ' שואלת למה ר"מ לא אזיל בתר חזקה לומר שהתרומה נטמאת משחשכה, כמו שאמרו ר"מ בנגע באחד בלילה ולמחר מצאו מת שהנוגע טהור משום חזקה אף שזה ספק דאורייתא, (ולחכמים כל הטומאות כשעת מציאתן).

רבי ירמיה מבאר דמתני' איירי שהשרץ היה על העירוב כל בין השמשות דכיון שתחילת בין השמשות זה ערב שבת א"כ ודאי נטמא מבעוד יום, והגמ' שואלת א"כ איך רבי יוסי מכשיר, ורבה ורב יוסף מבארים דמתני' איירי בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו מתי נטמא העירוב, ובהא לא אזלינן בתר חזקה כיון

שיש ב' עדים כנגד החזקה, ולרבי יוסי כשר דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמיינתא, אבל בנגע באחד בלילה שאין תרי כנגד החזקה, הולכים לר"מ אחרי החזקה.

ל"ו. ולרבא אין קושיא מנגע באחד בלילה ואפילו בתרי ותרי רבי מאיר מטהר, דשם יש ב' חזקות לטהר, העמד מת על חזקתו שהיה חי, והעמד טהור על חזקתו, ובמתני' יש רק חזקה אחת לתרומה, וע"י חזקה אחת לא מרעינן סהדי.

שיטת רבי יוסי שספק עירוב כשר כיון שתחומין דרבנן, ואין לחוש שיקילו בספק בשאר איסורי שבת דאורייתא, דלא דמו מלאכות לתחומין, ודווקא בעירב בתרומה שהיתה טהורה ונטמאה ואין ידוע אם מבעוד יום או משחשכה, וכן בפירות שספק אם נדמעו מבעוד יום או משחשכה והיינו שנפל לתוכם תרומה וס"ל כסומכוס שאין מערבים לישראל בתרומה, אי נמי נדמעו היינו שנפל לתוכם טבל דאסור אף לכהן, דמעמידין העירוב על חזקתו וכשרה, אבל כשהספק היה כבר כשהניח את העירוב אם נטמאת התרומה ואם נתקנו הפירות, אין עירובו עירוב, כיון שאין חזקה. או שהפירות היו טבל וספק אם נתקנו, מעמידים על החזקה ואין עירובו עירוב. וכל זה לענין עירוב אבל בספק אם טבל (וכנ"ל) האדם טמא, דטומאה יש לה עיקר מן התורה, ואם נתיר בספק דרבנן יבואו להתיר בספק דאורייתא. ואב"א רבי יוסי עצמו סובר שספק לחומרא אפילו בספק דרבנן, ומה שאמרו שספק עירוב כשר היינו בשם רבו אבטולמוס. ולרבא בטבילה החמיר רבי יוסי משום חזקת הטמא, ואיירי במקוה שלא נמדד מעולם, דאם יש חזקת כשרות למקוה רבי יוסי מטהר.

היו לפניו שתי ככרות אחת טהורה ואחת טמאה ואין ידוע איזה, ואמרו עירבו לי בככר הטהורה, בין לרבי יוסי בין לר"מ אינו עירוב, דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום, משא"כ במתני' שמעיקרא היתה ראויה ועכשיו נולד בה הספק, ולא אמרינן דאף לר"מ הוי עירוב כיון שיש כאן ככר אחת שהיא ודאי טהורה.

אמרו ככר זה היום חול ולמחר קודש ועירב בה שלוחו, הוי עירוב, דבבין השמשות מספיא לא נחתא ליה קדושה, אבל אמרו ככר זה היום קודש ולמחר חול שתתחלל על מעות שיש לי בבית, לא הוי עירוב, דמספיא לא פקעה ליה קדושה.

עירוב בדבר שיהיה ראוי רק בשבת - כלי טבול יום שמיאל בו משקה מעשר שהוא טבל – שלא הפריש ממנו הלוי תרומת מעשר, דאכילתו אפילו ע"י כהנים מחייבת מיתה, ולא חזי לעירוב, וטבול יום מותר בנגיעה בחולין ובמעשר אע"פ שלא הורמה ממנו עדיין תרומה, ואמרו שיחול עליו שם תרומה על החבית משתחשך ועירב שמשו שהיא כשרה לתרומה, דבריו קיימים והתרומה טהורה, ואם אמרו שמשקה זה יהיה עירוב לא אמרו כלום דבבין השמשות זה עדיין טבל, לרבא הטעם משום דסוף היום והיינו תחילת בין השמשות קונה עירוב ואז זה עדיין טבל, ולרבא פפא אפילו אם תחילת היום של שבת והיינו סוף בין השמשות קונה עירוב, אינו עירוב, דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום.

דין ברירה בעירוב וכו'

הגמ' מביאה מחלוקת אם אפשר להחיל חלות מסוימת שהיא תלויה בדבר שיתחדש אח"כ, דנתברר למפרע שזה מה שחל, או שאין אומרים שנתברר למפרע, וא"כ לתלות חלות בדבר עתידי.

המקרים שזנה הגמ' בהם מצד ברירה- א' אם באו נכרים מן המזרח עירובי למזרח וכו'. ב' תרומה על מה שאני עתיד להפריש. ג' ששתי נשים יקנו יחד קנינים והכהן יחליט מה לכל אחת. ד' פטור ממעשרות בקונה עבורו ועבור עם הארץ. ה' חילול על סלע שתעלה מן הכיס. ו' עירוב לשבתות הרבה רציני אלך לא רציני לא אלך.

ל"ו: תנאי ודין ברירה בעירוב- מבואר במתני'

שאפשר להתנות על העירוב שיחול רק אם יבואו נכרים או חכם, וכן להניח עירוב בשני הצדדים ולומר שיחול רק אחד מהם, (כגון שאם יבואו נכרים גובי מס לצד אחד יחול לצד השני, או שאם יבוא חכם לדרוש לרבים או שיבואו נכרים שהם מושלי העיר לצד אחד מחוץ לאלפים אמה של העיר, יחול העירוב לאותו צד שיבואו, ואם יבואו משני הצדדים ילך למקום שירצה), או שלא יחול כלל (כגון אם לא יבואו נכרים או חכם), ויוכל ללכת אלפים אמה לכל רוח ולא יפסיד לאחד הצדדים. ואם אחד מהחכמים הוא רבו לר"י ילך למקום רבו דקים לן בגויה שבשעת קניית העירוב היה דעתו שיקנה העירוב שלצד רבו, ולרבנן ילך למקום שירצה, דפעמים הוא מעדיף לשמוע רב אחר.

מבואר ממתני' **שיש ברירה** ולכן יכול להתנות שיחול העירוב לצד מסוים לפי מה שיקרה אח"כ בשבת עצמה, דאם אין ברירה יש לחוש שבשעת חלות העירוב היה דעתו על הצד השני ממה שהתברר אח"כ.

שיטת איו שא"א לעשות תנאי על עירוב היכא דתלויה בברירה, ורק היכא שכבר הגיע החכם לפני בין השמשות, ואינו יודע לאן בא, יכול להתנות שיחול העירוב להיכן שנמצא החכם.

ל"ז: הפרשת תרומה מכח ברירה- הלוקח יין

מבין הכותמים לפני שגזרו על יינם, וסתם כותים אינם מפרישים תרומה, ואין לו כלים להפריש לתוכם, לר"מ יכול לומר ששני לוגין מתוך מאה שיפריש אח"כ יהיו תרומה גדולה, ועשרה יהיו מעשר ראשון, ותשעה

יהיו מעשר שני, ומיחל (-מחלל את המעשר שני בכל מקום שהוא, כיון שהוא יכול לתקנו מיד) ושותה מיד, ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר ואמרינן שהוברר הדבר שזה תרומה, ואין חוששים שיבקע הנוד כיון שזה לא שכיח ויכול למוסרו לשומר. ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרים, וטעמם יבואר להלן.

שיטת רבי יהודה-

מבואר מהנ"ל לענין תרומה דס"ל לרבי יהודה שאין ברירה. ואמר רב דליתא למתני' שר"י סומך בעירוב על ברירה, שהרי בדברי איו מבואר שאין ברירה, וכן בברייתא לגבי תרומה בשם רבי יהודה מבואר שאין ברירה וכנ"ל.

ועולא גורס בברייתא שרבי יהודה ג"כ מתיר להחיל תרומה על מה שהוא עתיד להפריש, ולדבריו יש ברירה וכמבואר במתני', וליתא לדאיו ממתני'.

שיטת רבי יוסי-

רבי יוסי מתיר לב' נשים לקנות קנינים בשותפות, או לתתם לכהן והוא יקריבם לאיזה שירצה, אף דבעינן שם בעלים, וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכהן, ובפשטות מבואר מזה שיש ברירה, (דאי לא הכי איכא למימר שהקריב של אחת לשם חברתה שזה פסול). ומאידיך לגבי תרומה נתבאר דס"ל שאין ברירה.

לרבה סובר רבי יוסי שאין ברירה, ובקנינים מדובר שהתנו עם המוכר שהקנין יחול לפי החלטת הכהן, וקמ"ל שהקנינים מתפרשות בלקיחת בעלים שביררו בשעת לקיחה, או בעשית כהן, (ואם קבעו שם לאחר הקניה יכול הכהן לשנותם), ואף שכל קן היה בפני עצמו כשקנאום, יכול הכהן לקחת לכל אחד אחד מקן זה ואחד מהקן השני.

ל"ז:

ומה שאמר רבי יוסי שחבר יכול לקנות ירק מעם הארץ עבורו ועבור עם הארץ, וא"צ לעשר מה שנותן לו, כי כשנתן נתברר שזה נקנה עבור העם הארץ, ומבואר שיש ברירה, (ולחכמים צריך לעשר דאין

ברירה, ושמה זו לצורך חבר לקוחה והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ, וחבר אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן), איפוך, ותנא שלרבי יוסי חייב לעשר ולרבנן א"צ לעשר. וכן מה שמצינו בשם רבי יוסי שאפשר לחלל מעשר על סלע שתעלה מן הכיס, איפוך, ותני בשם רבי יוסי שא"א לחלל, ורק באומר שהחילול יהיה על סלע חדשה שתעלה מן הכיס ויש לו רק סלע אחד כזה, מועיל החילול.

שיטת רבי שמעון-

אמר הרני מערב לשבתות של כל השנה, ועירובו מונח בסוף אלפים אמה במקום המשתמר, רציני אלך, לא רציני לא אלך ולא יפסיד אלפים אמה בצד השני של העיר, בברייתא תנא שלר"ש עירובו עירוב, ולחכמים אין עירובו עירוב אלא כשרצה מבעוד יום, ומבואר דדעת ר"ש שיש ברירה לומר שכך היה דעתו מערב שבת. ומאידיך בין אמר ר"ש שא"א להחיל תרומה על מה שהוא עתיד להפריש.

לרב יוסף סובר ר"ש שאין ברירה, והופכים את הברייתא של עירוב, דלר"ש אין עירובו עירוב, ולא סבר רב יוסף לחלק לענין ברירה בין דאורייתא לדרבנן.

ורבא אומר שלר"ש יש ברירה, ושאינו תרומה דבעינן "ראשית" שיהיו שיריה ניכרים. אביי מקשה שא"כ ביש לו ב' רימונים טבל ואומר שאם ירדו גשמים הראשון יהיה תרומה על השני, ואם לא ירדו גשמים השני יהיה תרומה על הראשון, בין ירדו גשמים בין לא ירדו לא הוי תרומה, וזה סותר את מה שאמר ר"ש במשנה שמועיל לומר על הכרי שמעשרותיו יהיו בתוכו - באמצעותו. והגמ' מתרצת דשאני התם דאיכא סביביו שהם ניכרים. ואב"א ר"ש אית ליה ברירה, ושאינו יין דאיכא למיחש שמה יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע.

חדש

ניתן להשיג את הסת תמצית הש"ס (ללא תוס'), ורש"י חלקי) על כל הש"ס במחיר 120 ₪.

בנוסף יצאו לאור מהדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים 66 חוברות. עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור וב"י שו"ע ונו"כ), על הלכות שבת, מועדים ונדה.

לפרטים 052-7692282

מבחי' לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי / משנה ברורה / חפץ חיים / אהבת הסד / ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

**- בטלפון 0737-289-669
- במייל 7692282@gmail.com
- בנדירים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי 300 ₪ ברשת 'יפה נוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

סיכומי תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

**- בנקודות ההפצה
- במייל 7692282@gmail.com
בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.**

